

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента, доцента кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету Миргород Валерії Валеріївни на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Савицької Наталії Валентинівни

«Внутрішня незалежність судді адміністративного суду як засада здійснення адміністративного судочинства в Україні»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність дослідження Савицької Наталії Валентинівни «Внутрішня незалежність судді адміністративного суду як засада здійснення адміністративного судочинства в Україні» обумовлена низкою важливих факторів та сучасних викликів у сфері судочинства та розвитку правової держави в Україні.

У контексті триваючої судової реформи та євроінтеграційних процесів питання незалежності суддів набуває особливого значення. Внутрішня незалежність судді є ключовим елементом забезпечення справедливого та неупередженого правосуддя, що є фундаментальним для утвердження верховенства права та демократичних цінностей у суспільстві. Особливо гостро це питання постає у сфері адміністративного судочинства, де розглядаються спори між громадянами та органами державної влади, що вимагає від суддів високого рівня професіоналізму та внутрішньої стійкості.

Дослідження набуває додаткової актуальності з огляду на необхідність гармонізації українського законодавства з європейськими та міжнародними стандартами у сфері судочинства. Аналіз міжнародного досвіду та адаптація кращих практик до українських реалій є важливим кроком у процесі вдосконалення судової системи.

Крім того, в умовах зростання суспільної уваги до діяльності судів та суддів, питання внутрішньої незалежності набуває не лише правового, але й

соціального значення. Довіра громадян до судової системи значною мірою залежить від впевненості у неупередженості та незалежності суддів, у тому числі від внутрішніх факторів впливу.

Актуальність дослідження підсилюється також необхідністю розробки ефективних механізмів забезпечення внутрішньої незалежності суддів, які б враховували як правові, так і етичні, психологічні та організаційні аспекти. Це особливо важливо в контексті протидії корупції та підвищення прозорості судової системи.

Дослідження Савицької Н.В. спрямоване на заповнення існуючих прогалин у розумінні та реалізації принципу внутрішньої незалежності суддів адміністративних судів. Воно має потенціал запропонувати конкретні шляхи вдосконалення законодавства та практики у цій сфері, що може сприяти підвищенню ефективності та справедливості адміністративного судочинства в Україні.

Таким чином, актуальність даного дослідження зумовлена його теоретичною та практичною значущістю для розвитку судової системи України, зміцнення принципів верховенства права та забезпечення ефективного захисту прав і свобод громадян у сфері адміністративного судочинства.

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій. Савицької Наталії Валентинівни «Внутрішня незалежність судді адміністративного суду як засада здійснення адміністративного судочинства в Україні» відповідає вимогам, що висувуються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» і спеціальності 081 «Право».

Робота виконана у Сумському державному університеті. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, ухвалених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня

2021 року, Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, ухваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 831-р; науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів у сучасних умовах трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України» (номер державної реєстрації – 0120U100474). Тему дисертації затверджено вченою радою Сумського державного університету (протокол № 5 від 17 листопада 2022 р.).

Основні положення дисертації висвітлено в п'яти наукових працях та чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Усі праці відображають наукову новизну дисертаційного дослідження та обраної тематики.

Новизна дисертаційного дослідження, повнота викладу в опублікованих працях. Вважаю, що дисертаційне дослідження виконано на високому науковому рівні, оскільки насамперед окремі положення наукової новизни були одержані вперше. Зокрема: запропоновано класифікацію організаційно-правових гарантій забезпечення реалізації внутрішньої незалежності суддів адміністративного суду в Україні за такими проявами: гарантії під час навчання та підготовки суддів, гарантії повноважень, гарантії щодо забезпечення адекватними ресурсами та інфраструктурою, гарантії щодо судового імунітету та гарантії щодо судових дисциплінарних процедур; запропоновано перелік етичних гарантій забезпечення реалізації внутрішньої незалежності суддів адміністративного суду в Україні: наявність етичних кодексів поведінки суддів, високий професійний рівень суддів, «прозорість» діяльності; визначено напрями вдосконалення реалізації засади внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні в умовах євроінтеграції, диджиталізації, викликів воєнного стану та повоєнного відновлення

Крім того, низка положень у дисертаційному дослідженні Савицької Н. В. були істотно вдосконалені, зокрема, підхід до визначення

поняття «внутрішня незалежність судді адміністративного суду в Україні»; учення про взаємозв'язок між незалежністю судді та юридичною відповідальністю, який полягає в тому, що незалежність судді є важливою передумовою для незалежного відправлення правосуддя суддею адміністративного суду, а юридична відповідальність є необхідною для забезпечення дотримання законів і відповідності дій суддів вимогам справедливості та законності; учення про адаптивність зарубіжного досвіду Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Федеративної Республіки Німеччина та Республіки Італія щодо забезпечення реалізації засади внутрішньої незалежності суддів з урахуванням пріоритетності місцевої відповідності та специфічних викликів для України, зокрема потенційного членства в Європейському Союзі, воєнного стану, повоєнного відновлення;

У цілому в дослідженні сформульовано ряд і інших положень, які мають істотне значення для науки адміністративного права.

Таким чином, дослідження Савицької Н. В. виконане на високому науково-теоретичному та методологічному рівнях. Висновки, положення, рекомендації та пропозиції дисертації відповідають всім вимогам, які встановлюються для такого виду робіт Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затверджених постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації на підставі дослідження значної кількості законодавчих актів та літературних джерел сформульовані основні положення щодо внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні.

Метою роботи є системний і комплексний аналіз важливості та впливу внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні на

правосуддя в контексті української правової системи та на основі цього аналізу формування напрямів удосконалення заходів забезпечення внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні.

Для досягнення зазначеної мети в дисертаційному дослідженні необхідно було виконати такі основні *завдання*: охарактеризувати поняття та види незалежності судді адміністративного суду в Україні; охарактеризувати поняття та ступінь реалізації внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні; вивчити організаційно-правові та фінансові гарантії забезпечення реалізації внутрішньої незалежності суддів адміністративного суду в Україні; дослідити процесуальні та етичні гарантії забезпечення реалізації внутрішньої незалежності суддів адміністративного суду в Україні; дослідити юридичну відповідальність суддів адміністративних судів за порушення засади внутрішньої незалежності під час відправлення правосуддя; визначити роль і значення міжнародних стандартів у реалізації внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні; узагальнити зарубіжний досвід реалізації засади внутрішньої незалежності судді та запропонувати окремі позитивні зарубіжні практики для запозичення; сформувати напрями вдосконалення заходів забезпечення внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук. Нормативною основою дослідження є Конституція України, кодифіковані нормативно-правові акти, закони й підзаконні акти, норми яких прямо чи опосередковано торкаються питання внутрішньої незалежності судді адміністративного суду як засади здійснення адміністративного судочинства в Україні. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності правоохоронних органів, судових органів, довідкові видання, статистичні матеріали, а також власний практичний досвід.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Результати дослідження, що виносяться на захист, отримано завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового пізнання. Виконана робота базується на системному поєднанні загальнонаукових та спеціально-наукових методів. Завдяки цьому Савицькій Н. В. вдалося на високому рівні виконати всі поставлені в дисертаційному дослідженні наукові завдання.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки й рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і практичне значення для науки адміністративного права та процесу та можуть бути використані в різних сферах, а також бути використані для вдосконалення реалізації засади внутрішньої незалежності судді адміністративного суду в Україні.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Вивчення змісту дисертації підтверджує, що вона має логічну та чітку структуру. Розділ 1 присвячений теоретичним та нормативно-правовим основам. Він розкриває поняття та види незалежності судді, а також ступінь реалізації внутрішньої незалежності в українських адміністративних судах. Розділ 2 фокусується на заходах забезпечення внутрішньої незалежності. Він охоплює організаційно-правові, фінансові, процесуальні та етичні гарантії, а також питання юридичної відповідальності суддів. Розділ 3 розглядає напрями вдосконалення реалізації принципу внутрішньої незалежності. Він аналізує міжнародні стандарти, зарубіжний досвід та пропонує шляхи покращення ситуації в Україні. Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження та викладена двома мовами (українською та англійською). Висновки у дисертації відповідають її меті, завданням, а також змісту.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи дослідження Савицької Н. В., варто звернути увагу на деякі спірні, дискусійні положення і висловити окремі зауваження, як підґрунтя для обговорення під час захисту:

1. Фокус лише на адміністративних судах може обмежувати застосовність висновків до інших гілок судової системи. Це може ускладнити формування цілісного бачення проблеми внутрішньої незалежності суддів у всій судовій системі України.

2. Вибір країн для аналізу зарубіжного досвіду може бути недостатньо репрезентативним або не повністю відповідати українським реаліям.

3. У сучасному світі технології можуть впливати на незалежність суддів, і цей аспект може бути недостатньо висвітлений, зокрема, варто було б приділити більшу увагу штучного інтелекту та його впливу на внутрішню незалежність судді.

Стосовно пропозицій для дискусії, то пропоную розглянути питання з приводу того: чи може внутрішня незалежність бути гарантована лише правовими механізмами, тобто чи потрібні додаткові заходи, такі як освітні програми або етичні тренінги для суддів? Крім того, цікавим для аналізу є й питання яка ж роль самих суддів у забезпеченні власної незалежності, тобто наскільки самостійно судді повинні брати на себе відповідальність за свою незалежність і як це може бути закріплено в законодавстві?

Утім, зазначене вище стосується окремих дискусійних положень дисертації та у своїй сукупності не впливає на загалом позитивну її оцінку.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Під час вивчення тексту дисертації та наукових праць Савицької Н. В. фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є самостійною, оригінальною науковою працею.

Висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Викладене дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація «Внутрішня незалежність судді адміністративного суду як засада здійснення адміністративного судочинства в Україні», яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право» відповідає вимогам наказу «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 року №283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Савицька Наталя Валентинівна, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

доцент кафедри адміністративного, господарського

права та фінансово-економічної безпеки

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету,

доктор юридичних наук, доцент

Валерія МИРГОРОД

